

სასამართლო პრაქტიკა

► 1 – 8/2020

ელექტრონული პირადობის მოწმობის
აღების ვალდებულების კონსტიტუციურობა

1. საქართველოს კონსტიტუციის მე-16 მუხლი უზრუნველყოფს დემოკრატია და ადამიანის უფლებებთან თავსებადი იმგვარი რწმენის დაცვას, რომელიც დამაჯერებლობის, სერიოზულობისა და თანმიმდევრულობის განსაზღვრულ ხარისხს აღწევს.

2. ოფიციალური, უნიფიცირებული დოკუმენტების შემუშავებისას განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, დაცული იქნეს დოკუმენტის ერთგვაროვნება და, როგორც წესი, დაუშვებელია, მათი შემადგენლობის განსაზღვრა დაექვემდებაროს ცალკეული ინდივიდების შეხედულებებს, თუნდაც რწმენის მოტივით.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება № 1/1/1404 საქმეზე „ნანა სეფაშვილი და ია რეხვიაშვილი საქართველოს პარლამენტის და საქართველოს იუსტიციის მინისტრის წინააღმდეგ“

„საქართველოს მოქალაქეთა და საქართველოში მცხოვრებ უცხოელთა რეგისტრაციის, პირადობის (ბინადრობის) მოწმობისა და საქართველოს მოქალაქის პასპორტის გაცემის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-14 მუხლი;

„საქართველოს მოქალაქეთა და საქართველოში მცხოვრებ უცხოელთა რეგისტრაციისა და რეგისტრაციიდან მოხსნის, პირადობის (ბინადრობის) მოწმობის, პასპორტის, სამგზავრო პასპორტისა და სამგზავრო დოკუმენტის გაცემის წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს იუსტიციის მინისტრის 2011 წლის 27

ივლისის №98 ბრძანებით დამტკიცებული წესის 58-ე მუხლი;

საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 და მე-16 მუხლები.

I. ფაქტობრივი გარემოებები

კონსტიტუციური სარჩელის თანახმად, მოსარჩელებმა, რომელთა პირადობის მოწმობასაც გაუვიდა მოქმედების ვადა, მიმართეს სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს და მოითხოვეს პირადობის მოწმობის გაცემა ინფორმაციის ელექტრონული მატარებლის გარეშე. სააგენტოს ტერიტორიულმა სამსახურმა, ისევე, როგორც საერთო სასამართლოებმა, მოსარჩელებს განუმარტეს, რომ კანონმდებლობის შესაბამისად, მათ შეეძლოთ მხოლოდ პირადობის ელექტრონული მოწმობის მიღება.

მოსარჩელები, რელიგიური რწმენიდან გამომდინარე, უარს აცხადებენ ელექტრონული დოკუმენტებით სარგებლობაზე. ამასთან, სადავო ნორმებით დადგენილი უალტერნატივო წესის გამო, მოსარჩელე ვერ სარგებლობს სხვაგვარი დოკუმენტით, რის გამოც რჩება სოციალური ცხოვრებისგან სრულად იზოლირებული. მოსარჩელები მიიჩნევენ, რომ სადავო რეგულაციით, სახელმწიფო მათ ავალდებულებს საკუთარი რწმენის საწინააღმდეგოდ მოქმედებას, რაც მოსარჩელეთა განმარტებით, რწმენის თავისუფლების შინაგან განზომილებაში (forum internum) ჩარევას წარმოადგენს.

მოსარჩელეთა მოსაზრებით, ელექტრონული პირადობის მოწმობა მასში ინტეგრირებული ელექტრონული კომპონენტის (ჩიპი) მეშვეობით, პირის შესახებ გაცილებით მეტი ინფორმაციის მატარებელია, ვიდრე ლამინირებული პირადობის მოწმობა, რაც ზრდის სახელმწიფოს მხრიდან მოსარჩელეთა კონტროლის საფრთხეს.

მოსარჩელები ასევე მიიჩნევენ, რომ ისინი დისკრიმინაციულ მდგომარეობაში არიან იმ პირებთან მიმართებით, რომლებსაც 2011 წლის საკანონმდებლო ცვლილებები არ შეხებიათ და დღემდე სარგებლობენ უვადო არაელექტრონული პირადობის მოწმობებით. შედეგად, ახალი რეგულაციით მოხდა არსებითად თანასწორი პირების - მოსარჩელებისა და უვადო არაელექტრონული პირადობის მოწმობით მოსარგებლე პირების - მიმართ განსხვავებული მოპყრობა. მოსარჩელე დიფერენცირების ნიშნად რწმენას ასახელებს.

შედეგად, საკონსტიტუციო სარჩელით მოსარჩელები ითხოვდნენ იმ ნორმათა არაკონსტიტუციურად ცნობას, რომლებიც ითვალისწინებენ ელექტრონული (ჩიპიანი) საიდენტიფიკაციო დოკუმენტების უალტერნატივოდ გაცემას.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

1. რწმენის თავისუფლება კონსტიტუციის მე-16 მუხლი

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ, პირველ რიგში, იმსჯელა ნორმათა კონსტიტუციურობაზე საქართველოს კონსტიტუციის მე-16 მუხლთან მიმართებით, რომლითაც გარანტირებულია რწმენის თავისუფლება. ამ მიზნით, მან შეაფასა, ექცეოდა თუ არა, ერთი მხრივ, მოსარჩელეთა რწმენა და, მეორე მხრივ, ამ რწმენასთან დაკავშირებული ქმედება აღნიშნული მუხლით დაცულ სფეროში. საკონსტიტუციო სასამართლომ ეს გამიჯვნა აუცილებლად ჩათვალა, რადგანაც კონსტიტუციის მე-16 მუხლის პირველი პუნქტი არ გულისხმობს, რომ დაცული იქნება რწმენით განპირობებული ნებისმიერი ქმედება (მოქმედება ან მისგან თავშეკავება). სასამართლოს აზრით, იმისათვის, რომ ქმედებამ ავტომატურად მოიპოვოს დაცვა რელიგიის თავისუფლების საფუძველზე, იგი უნდა წარმოადგენდეს ამ რელიგიის გაცხადებას, ანუ უნდა არსებობდეს მჭიდრო და პირდაპირი კავშირი ქმედებასა და რელიგიას შორის. საკონსტიტუციო სასამართლოს მიაჩნია, რომ ასეთი კავშირი უდავოდ არსებობს

ისეთ დროს, როდესაც ქმედება (ობიექტურად) წარმოადგენს შესაბამისი რელიგიის უშუალო მოთხოვნას.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოცემულ შემთხვევაში, ვინაიდან მოსარჩელეთა რწმენა არ არის დემოკრატია და ადამიანის უფლებებთან შეუთავსებელი და, იმავდროულად, აკმაყოფილებს დამაჯერებლობისა და სერიოზულობის სტანდარტს, ის ექცევა კონსტიტუციის მე-16 მუხლის პირველი პუნქტის მოქმედების სფეროში. რაც შეეხება მოსარჩელეთა ქმედებას - უარი ეთქვათ ელექტრონულ პირადობის მოწმობაზე, სასამართლომ აღნიშნულთან დაკავშირებით საჭიროდ მიიჩნია შეეფასებინა მათი გულწრფელობა და ის, (სუბიექტურად) მიაჩნდათ თუ არა მათ აღნიშნული თავიანთი რელიგიის მოთხოვნად. ეს მან დადგენილად მიიჩნია, რადგანაც არ არსებობდა „გულწრფელობაში ეჭვის შეტანის საფუძველი“.

სასამართლომ ასევე დადგენილად მიიჩნია, რომ პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტის არქონა იწვევს დისკომფორტს მოქალაქისთვის და შეაფასა, რამდენად წარმოადგენს ეს რწმენის თავისუფლებაში ჩარევას სადავო ნორმებით. სასამართლოს აზრით, ეს დისკომფორტი არ უნდა შეფასდეს, როგორც სადავო ნორმათა მოქმედების პირდაპირი შედეგი. იგი შედეგად მოჰყვა არა ნორმათა მოთხოვნის შესრულებას (ელექტრონული დოკუმენტის აღებას), არამედ მის შეუსრულებლობას (ელექტრონული დოკუმენტის აღებაზე უარის თქმას). შესაბამისად, აღნიშნული დისკომფორტი, როგორც შინაარსობრივად ნეიტრალური ნორმების გვერდითი ეფექტი, ვერ იქნება გაიგივებული სახელმწიფოს მხრიდან განხორციელებულ რაიმე იძულებასთან, ვერ იქნება მიჩნეული სახელმწიფოს მხრიდან რწმენის/რელიგიის თავისუფლებაში განხორციელებულ „ჩარევად“ ანდა ამგვარი ჩარევით მიყენებულ ზიანად.

გარდა ამისა, სასამართლომ იმსჯელა, აქვს თუ არა სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება, დაანესოს სადავო რეგულაციიდან გამონაკლისი იმ პირთა მიმართ, რომლებიც რელიგიური რწმენის მოტივით უარს აცხადებენ ელექტრონული (ჩიპიანი) პირადობის მოწმობის

აღებაზე და დაუშვას ოფიციალური დოკუმენტების შინაარსის, ფორმისა თუ ტექნიკური პარამეტრების შეცვლა ცალკეული ინდივიდების სუბიექტური მოტივებით.

სასამართლომ აღნიშნული არაგონივრულად მიიჩნია, რადგანაც ეს გაუმართლებლად დაავიწროებდა სახელმწიფოს ფართო მიხედულებას საშინაო ადმინისტრირების პროცესებში, დაარღვევდა ადმინისტრაციულ საკითხებში ოფიციალურ დოკუმენტთა საჭირო ერთგვაროვნებას, ხოლო სანდოობის თვალსაზრისით საფრთხეს შეუქმნიდა არაერთ სამართალურ თვითობას, რომლებიც გაყალბებისაგან დაუცველ დოკუმენტებზე იქნებოდა დაფუძნებული.

სასამართლოს აზრით, სახელმწიფოს მიხედულების ფარგლებში საკითხი, დაუშვებს თუ არა იგი გაყალბებისაგან მაღალი ხარისხით დაცული საიდენტიფიკაციო დოკუმენტების გარეშე პირთა მონაწილეობას იმგვარ ურთიერთობებში, რომლებიც საჯარო, სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობისაა, მთელი საზოგადოების ინტერესებს (როგორიცაა, მაგალითად, არჩევნებსა და რეფერენდუმში მონაწილეობის უფლება) ან საქართველოს საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულებას უკავშირდება და არა ამ პირთა მხოლოდ ყოველდღიური სასიცოცხლო საჭიროებების დაკმაყოფილებას.

შედეგად სასამართლომ დაადგინა, რომ სადავო ნორმათა შემუშავებისა და მიღების პროცესში სახელმწიფოს არ დაურღვევია კონსტიტუციით გათვალისწინებული ნეგატიური და პოზიტიური ვალდებულებები და სადავო ნორმა არ ეწინააღმდეგება რწმენის/რელიგიის თავისუფლებას კონსტიტუციის გაგებით.

2. თანასწორობის უფლება - კონსტიტუციის მე-11 მუხლი

რაც შეეხება კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველ პუნქტით გარანტირებულ თანასწორობის უფლებას, სასამართლომ განიხილა, ხომ არ იწვევდა სადავო ნორმათა არაკონსტიტუციურობას ის ფაქტი, რომ ის პირები, რომლებიც ფლობენ უვადო არაელექტრონულ პირადობის მოწმობას, არ არიან ვალდებულნი, აიღონ ახა-

ლი ელექტრონული პირადობის დამადასტურებელი მოწმობები. სასამართლომ აღნიშნულ მუხლთან მიმართებით ნორმათა არაკონსტიტუციურობა უარყო, რადგანაც მოქმედი რეგულაციის პირობებში ნებისმიერ პირზე, მათ შორის მოსარჩელეთა მიერ იდენტიფიცირებული ჯგუფის წევრებზეც, პირადობის მოწმობის განახლების შემთხვევაში გაიცემა ელექტრონული პირადობის მოწმობა. შესაბამისად, ახალი რეგულაციით ყველა პირი, მათ შორის, უვადო არაელექტრონული პირადობის მოწმობის მფლობელები, პირადობის მოწმობის აღების საკითხში იმყოფებიან არა განსხვავებულ, არამედ ერთნაირ, იდენტურ უფლებრივ მდგომარეობაში.

შედეგად სასამართლომ დაადგინა, რომ სადავო ნორმა არ ეწინააღმდეგება თანასწორობის უფლებას.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, საკონსტიტუციო სარჩელი არ დაკმაყოფილდა.

III. კომენტარი

საკონსტიტუციო სასამართლომ მოცემულ გადაწყვეტილებაში საინტერესო მსჯელობა განავითარა რწმენისა და აღმსარებლობის თავისუფლების კონსტიტუციურ უფლებებთან და მათ შეზღუდვასთან დაკავშირებით. მაგრამ ყურადღების მიღმა არ უნდა დარჩეს ის სტანდარტი, რომელიც სასამართლომ მტკიცებისთვის (თუ „კვაზი-მტკიცებისთვის“) დააკისრა მოსარჩელეს. საკმაოდ სადავო შეიძლება იყოს, რომ სასამართლო გარკვეული ქმედებების შესრულებას აღიარებს რაიმე რელიგიის მოთხოვნად მხოლოდ იმ საფუძველით, რომ „სასამართლოს, ეჭვი არ ეპარება მოსარჩელეთა გულწრფელობაში“. სამართალი მტკიცების ასეთ სტანდარტს არ იცნობს¹. გაუმართლებელია, სასამართლომ

¹ თუმცა, რაც უცნობია სამართლისთვის, შეიძლება ცნობილი იყოს საკონსტიტუციო სასამართლოსთვის და, პირიქით, რაც ცნობილია სამართლისთვის, შეიძლება უცნობი იყოს საკონსტიტუციო სასამართლოსთვის. მაგალითად, სასამართლოსთვის ცნობილი აღმოჩნდა საჯარო რეესტრის ჩანაწერით განპირობებული აბსტრაქტული პუბლიკაციის გაქარწყლების მექანიზმი დავის შესახებ ფაქტობრივი ცოდნით. ხოლო უცნობი აღმოჩნდა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 427 I ე) მუხლი და მისი „არარსებობის“ გამო დაუკარგა

ერთდროულად მხარეს მოსთხოვოს რაიმეს დამტკიცება და ამავდროულად „სიტყვაზე ენდოს“ მას და განუცხადოს, რომ რადგანაც მის გულწრფელობაში ეჭვი არ ეპარება, ამიტომ დადგენილად მიიჩნევს იმას, რასაც იგი ამბობს. თუ კონკრეტულ ფაქტებს არ სჭირდებათ მტკიცება, სასამართლომ ეს უნდა განუმარტოს მხარეს, ხოლო თუ მტკიცება საჭიროა, მაშინ უნდა მოითხოვოს კიდევ შესაბამისი მტკიცებულების წარდგენა, სანამ გაიზიარებს მხარის მითითებებს.

მიუხედავად ამ ყველაფრისა განსაკუთრებით საინტერესოა თავად ის თემატიკა, რასაც ეხება საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება. ელექტრონული პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტების როლი ძალიან დიდია. საკონსტიტუციო სასამართლომ მათი არსებობის ლეგიტიმურ მიზნად მართებულად მიჩნია ის, რომ ამგვარად რთულია თავად ამ დოკუმენტების გაყალბება. თუმცა სათანადო ყურადღება უნდა მიექცეს სხვა ლეგიტიმურ მიზნებსაც. თანამედროვე ტექნოლოგიების გავრცელებისას, ელექტრონული პირადობის დამადასტურებელი მოწმობით შესაძლებელია, ერთი მხრივ, სხვა დოკუმენტების ხელმოწერა და, მეორე მხრივ, სათანადო მონაცემების მარტივად გადატანა ნებისმიერ ელექტრონულ დოკუმენტში. ეს ყოველივე სამართლის დიგიტალიზაციისთვის ძალიან მნიშვნელოვანია. სამართლის დიგიტალიზაცია, თავის მხრივ, აუმჯობესებს მოსახლეობის მდგომარეობას, იძლევა რა შეცდომებისგან დაზღვეული და დაცული დოკუმენტების ნაკლები ფინანსური² და

დროითი დანახარჯით შექმნის შესაძლებლობას. რაც ზოგადად ადმინისტრაციულ რესურსს და ამარტივებს მოქალაქეების მიერ სერვისების მიღებას³. თუ სახელმწიფოს შეუძლია გააუმჯობესოს მოქალაქეთა მდგომარეობა, თანაც ისე, რომ ამით შეამციროს ხარჯები, მაშინ მას აქვს კიდევ ვალდებულება მოიქცეს ასე. და თუ სახელმწიფოს (პირს) აქვს რაიმეს ვალდებულება, მაშინ მას ამის უფლებაც აქვს⁴. რადგანაც, ელექტრონული პირადობის არსებობა აუცილებელი წინაპირობაა, რომ მოსახლეობამ ისარგებლოს სამართლის დიგიტალიზაციის დადებითი მხარეებით, შესაბამისად, სახელმწიფო ვალდებულია და ე. ი. უფლებაც აქვს, შექმნას ასეთი პირადობის მოწმობები. ელექტრონული პირადობის მოწმობით, გარდა ელექტრონული დოკუმენტების (მაგალითად, განცხადების, ხელშეკრულების, სარჩელის) უსაფრთხოდ და მარტივად ხელმოწერისა და ამ დოკუმენტების გაყალბებისგან დაზღვევისა, სამართლის დიგიტალიზაციისთვის მნიშვნელოვანია ასევე ინფორმაციის გადატანის შესაძლებლობა. ავტომატიზაციის ერთ-ერთი პირველი საფეხური არის მონაცემების შეყვანა (Input)⁵. თუ პირადობის მოწმობა იქნება საბაზისო ინფორმაციის მატარებელი პიროვნების შესახებ (იმ ინფორმაციისა, რომელიც ამ მოწმობაზე ისედაც წერია გარედან და სახელმწიფოს ისედაც აქვს), ეს ძალიან ბევრ პროცესს გაამარტივებს. უფრო მეტიც, განცხადების შედგენა და მისი წარდგენა დროში ერთმანეთს დაემთხვევა და

ნორმატიული შინაარსი ამავე კოდექსის 430-ე მუხლს (იხ., შესაბამისად, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 17 ოქტომბრის გადაწყვეტილება № 3/4/550 „საქართველოს მოქალაქე ნოდარ დვალი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 30 აპრილის გადაწყვეტილება № 2/8/765 „საქართველოს მოქალაქე დავით ძონენიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“).

² მაგალითად, გერმანიაში ავტომატიზაციის პროგრამის გამოყენებით ფინანსთა ფედერალური სამინისტროს მიერ პროსპექტების გაცემის ღირებულება 100 000 ევროდან 10 000 ევრომდე შემცირდა. იხ. ამასთან დაკავშირებით, შ. ბრაიდენბახი/ფ. გლატცი, სამართლის დიგიტალიზაცია, შედარებით სამართლის ქართულ-გერმანული ჟურნალი 1/2020, 3.

³ აღნიშნული გულისხმობს მოქალაქეთა მიერ ნებისმიერი სახის სახელმწიფო წარმოებაში ჩართულობის გამარტივებასა და გაუმჯობესებას და ეს მოიცავს არამარტო აღმასრულებელ და სასამართლო, არამედ საკანონმდებლო ხელისუფლებასაც. მაგალითად, ელექტრონული პირადობის მოწმობები, შესაბამისი ავტომატიზაციის პროგრამის დანერგვის შემთხვევაში, რომელზე მუშაობაც უკვე მიმდინარეობს, გაამარტივებდა მოქალაქეთა მიერ საკანონმდებლო წინადადებების წარდგენას და პარლამენტის მიერ მათ დამუშავებას. იხ. ამასთან დაკავშირებით ლ. სირდაძე/გ. ჟორჟოლიანი, საკანონმდებლო პროცესის დიგიტალიზაციისა და ავტომატიზაციის პერსპექტივები საქართველოს პარლამენტში, შედარებით სამართლის ქართულ-გერმანული ჟურნალი, 4/2020, 9.

⁴ J. C. Joerden, Logik im Recht, 3. Aufl., Berlin [u. a.] 2018, 182.

⁵ T. Wend, Legal Tech für Massenklaen – eine digitale Fertigungsstraße, in Breidenbach/Glatz (Hrsg.), Rechtshandbuch Legal Tech, 2. Auflage, München 2020, Kap. 2.4.

ცალ-ცალკე პროცესი არ იქნება ამ შემთხვევაში საჭირო. თანაც ეს ისე მოხდება, რომ განცხადება დაზღვეული იქნება ყველანაირი შეცდომისაგან. მაგალითად, მოქალაქე მხოლოდ აირჩევს, რა სერვისის მიღება სურს და ელექტრონული პირადობის მოწმობით მხოლოდ ერთი მოქმედებით შეძლებს, ერთი მხრივ, შეიტანოს პროგრამაში თავისი მონაცემები და, მეორე მხრივ, გააგზავნოს ეს განაცხადი. ამის უკან მდგომ მთლიან პროცესს სისტემა ავტომატურ რეჟიმში განახორციელებს.

ის, რომ სახელმწიფოს უფლება აქვს შესთავაზოს მოსახლეობას ასეთი გამარტივებული და ნაკლებ დანახარჯიანი სერვისები, ეს უდავოა. თუმცა ჩნდება კითხვა, რამდენადაა ვალდებული მოქალაქე, დასთანხმდეს ელექტრონული პირადობის მოწმობის მიღებას იმ არგუმენტით, რომ ეს აუცილებელი წინაპირობაა სამართლის სრულყოფილი დიგიტალიზაციისა და ავტომატიზაციისთვის? რა თქმა უნდა, მოქალაქეს არ აქვს ვალდებულება, ისარგებლოს გამარტივებული და უსაფრთხო მომსახურებით და მართლაც გამოიყენოს ელექტრონული პირადობის მოწმობა ოფიციალური დოკუმენტების შედგენისთვის. მაგრამ უახლესმა პანდემიამ დაგვანახა, რომ დიგიტალური და ავტომატური საქმისწარმოება და სამართალწარმოება უალტერნატივოა და სახელმწიფო ვალდებულია, მზად იყოს იმ შემთხვევისთვის, როდესაც მოქალაქეს ან მოხელეს არ შეუძლია გამოცხადდეს სამსახურის შენობაში და იქ ხელით უზრუნველყოს ადმინისტრაციული წარმოებაში ჩართვა. რათა არ მოხდეს სახელმწიფო უწყებების ფუნქციონირების სრული ბლოკადა და, პარალელურად, არ მოხდეს უარის თქმა განმცხადებლის სრულყოფილ იდენტიფიკაციაზე, სახელმწიფო ვალდებულია, ჰქონდეს ისეთი დიგიტალური სისტემა, რომელიც მოხელეს აძლევს შესაძლებლობას მოქალაქესთან და თანამშრომლებთან ფიზიკური კონტაქტის გარეშე განახორციელოს სრულყოფილი ადმინისტრაციული წარმოება. ამიტომ, თავის მხრივ, მოქალაქეც ვალდებულია ჰქონდეს ისეთი პირადობის დამადასტურებელი მოწმობა, რომელიც მისი იდენტიფიცირების საშუალებას ნებისმიერ

პირობებში შეძლებს, რაც ლამინირებული დოკუმენტის შემთხვევაში შეუძლებელია.

ხატია პაპიძე / ლადო სირდაძე

► 2 – 8/2020

სადაზღვევო ინტერესის დოქტრინა; ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების ბათილად ცნობა ნდობისა და კეთილსინდისიერების პრინციპებთან შეუსაბამობის გამო

სკ-ის 829-ე მუხლი დისპოზიციური ნორმაა. მხარეებს შეუძლიათ შეთანხმდნენ მზღვეველის პასუხისმგებლობის გაფართოების ან შემცირების თაობაზე.

ხელშეკრულების სტანდარტული პირობა ლოგიკურად ვერ იქნება მიჩნეული როგორც ბუნდოვანი სკ-ის 345-ე მუხლის გაგებით და იმავდროულად როგორც ბათილი სკ-ის 346-ე მუხლის შესაბამისად.

ხელშეკრულების სტანდარტული პირობა სკ-ის 346-ე მუხლის საფუძველზე ბათილია მაშინაც, როდესაც პირობის შინაარსი ზოგადად გასაგებია, თუმცა გაუგებარია მისი გამოყენების ფარგლები.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

სკ-ის 799, 829, 342, 343, 345, 346-ე მუხლები

უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 21 ივლისის № ას-291-273-2014 განჩინება

ფაქტობრივი გარემოებები:

მხარეთა შორის (ფიზიკური პირი და სადაზღვევო კომპანია) დაიდო სადაზღვევო მომსახურების ხელშეკრულება. ხელშეკრულებით დაზღვეულ იქნა მოსარჩელის საკუთრებაში არსებული ავტომობილი და მისი, როგორც მძღოლის, სამოქალაქო პასუხისმგებლობა. სადაზღვევო თანხად განისაზღვრა - 6 000 აშშ